

EL TEATRE ESPANYOL DAVANT EL SEGLE XXI

Marc Sempere

Del 5 al 8 de febrer de 2001 es va celebrar al Teatre Calderón de Valladolid un fòrum amb el títol «El teatro español ante el siglo XXI». Hi van ser citats un centenar de professionals del teatre, que, durant set sessions repartides en quatre dies, van poder exposar les seves opinions sobre alguns aspectes de la situació actual del teatre a Espanya.

Les intervencions dels participants van ser plurals, tant pel que fa a la forma (des de la lectura monòtona d'un text purament teoricoespeculatiu fins a la narració emotiva d'anècdotes personals) com al contingut (postures liberals, artístiques o fins i tot místiques).

Malgrat el nom de l'acte («Foro de debate. El teatro español...»), paradoxalment una de les constants de la trobada va ser la impossibilitat de debat a causa de la gran quantitat de convidats i la manca de temps. Així, doncs, els dos membres de l'AIET vam assistir a «un bombardeig maratonianà d'idees», com va afirmar un dels moderadors.

La pregunta és: què vam poder extreure d'aquesta trobada d'homes de «l'ofici» (això «d'homes» és en el sentit literal de la paraula, ja que la presència de dones va ser escassa) amb la pretensió suposada d'extreure conclusions sobre la direcció d'aquest «nuestro teatro hacia el futuro del siglo XXI»?

Les respostes van ser moltes i molt variades. Els organitzadors van veure assolides les seves pretensions, tot i que potser els participants i el públic assistent no hi van estar d'acord i en van trobar mancances.

Però jo, com a persona aliena a l'escena teatral, vaig sortir satisfet d'aquesta cita a Valladolid, perquè em va permetre dibuixar-me mentalment un mapa bastant complet de la situació actual del teatre a Espanya.

Ara intentaré «esbossar», en línies generals, els principals temes que es van tractar i que van ser punt de trobada de la majoria dels assistents.

Es va reivindicar tant el teatre públic com el privat i les seves variants. Per exemple, es van criticar les subvencions, argumentant que anul·laven la creativitat. També es va afirmar, en canvi, que el teatre privat està condicionat pels beneficis econòmics. A més, es va fer palesa la insuficiència de les infraestructures, la necessitat de més espais públics, teatres adaptats a les noves tecnologies o bé el mal ús de les sales que funcionen actualment.

Un altre dels temes que van tractar gairebé tots els conferenciant va ser l'etern problema del públic, element indispensable perquè hi hagi teatre. Se'l va descriure d'inculte i acrític. Van ser pocs els qui van sortir en la seva defensa, tot negant aquesta suposada incapacitat per reconèixer el bon teatre. Es van assenyalar algunes idees per solucionar la poca quantitat de públic i la seva baixa qualitat. Uns van assumir totalment la responsabilitat d'aquesta situació per falta de màrqueting; d'altres, per causa d'oferir productes mancats de qualitat.

Les noves tecnologies van ser una referència ineludible en un fòrum amb el títol «El teatro ante el siglo XXI». De manera general es va acceptar qualsevol tipus d'avenç tècnic, però sempre que aquests avenços no substituïssin certes formes d'expressió teatral, ni canviessin «l'essència del teatre», basada en el contacte directe entre actor i espectador.

«Formació més completa» va ser una de les frases que més vam poder sentir en gairebé totes les sessions, com a exigència per a la gent del teatre. Formació que s'ha de fer en àmbits teatrals, deixant de banda altres aspectes culturals i humans.

Pel que fa aquest aspecte, els directors escènics van exigir una multidisciplina cultural i tècnica, com més completa millor, per desenvolupar la funció de la millor manera possible. Els actors van comentar amb convicció que s'havia de llegir, aprendre de la vida, madurar com a persones. Evidència, com es va dir, que hauria de donar-se per sobreentesa (si no és així, per algun motiu serà).

Van ser inevitable la constant al·lusió a principis d'autoritat, com ara Koltès i Lorca, que van ser els més anomenats (sobretot la frase de Lorca «que baje el gallinero»). D'altres noms que es van sentir són Antonin Artaud, Unamuno, Valle-Inclán, Brecht i Beckett, entre d'altres.

També es va fer referència a la història del teatre a fi d'enriquir i aclarir (tot i que sovint no s'aconseguís) les diferents intervencions. Es va recórrer als orígens ancestrals del teatre per afirmar que és immanent a l'home, necessari, i que, per tant, no pot desaparèixer. Es va parlar de Grècia, l'edat mitjana i el segle XVIII per ajudar-nos a veure canvis socials, tècnics, formals i ideològics, exemplificant així el que s'esdevé actualment. La referència a altres cultures, com ara l'oriental, es va utilitzar per mostrar les diferències o semblances amb altres concepcions teatrals i poder-ne extreure conclusions.

Finalment, cal remarcar l'atmosfera de pessimisme que va precedir els quatre dies. Contínuament es va emprar la paraula *crisi*, fins i tot els qui la negaven ho feien amb tant de vigor que evidenciaven l'existència d'una certa pobresa crítica, artística, «creativa», intel·lectual, d'infraestructures, de públic, econòmica... Alguns van cridar amb tanta eufòria «el teatro está vivo» que van mostrar un rerefons que ningú no va acceptar clarament, però tots en van parlar implícitament.

Crítica: es té por de la ideologia. Les obres no donen fe del seu temps i dels seus problemes interns.

Artística: les obres pretenen divertir el públic sense tenir contingut artístic.

Creativa: s'utilitzen constantment i repetidament les mateixes formes.

Intel·lectual: no hi ha cultura ni pensament en cap dels costats de l'escenari.

Infraestructures i públic: ja ha estat vist.

Econòmica: el govern tracta els professionals del teatre com a treballadors d'una empresa més sense tenir en compte la inestabilitat que una feina com aquesta comporta.

Ara bé, davant d'aquesta visió pessimista cal remarcar que tots els assistents van mostrar un gran amor cap al teatre i una vocació sincera (tot i que aquesta vocació no dóna la qualitat), i ens van ajudar a entendre la situació real del teatre del nostre temps.

Tot això, a més, es va enriquir molt amb els descansos, entre debat i debat, ja que van permetre conèixer gent molt interessant, relacionada la majoria amb el teatre, que oferia opinions diverses, visions i alternatives diferents de les que s'havien tractat a la taula, i amb qui després vam poder visitar la ciutat, sortir de «marxa», anar de tapes, al teatre i gaudir de l'hospitalitat dels joves vallisoletans.